

Ondřej MÉZL - Andrej GAK

Československý legionář, účastník historických bojů za první světové války, které vedly k obnovení československé samostatnosti a nezávislosti, se narodil 2. prosince 1887 v Klopotovicích u Tovačova.

Na začátku první světové války přešel v dubnu 1915 se svojí rotou do ruského zajetí, ve kterém dobrovolně vstoupil do 1. srbské dobrovolnické divize. V jejích řadách se zúčastnil bitvy u Dobrudže a v prosinci 1916 potom přešel do Čs. vojska na Rusi, kde byl ustanoven velitelem roty u Čs. střeleckého pluku 6 "Hanáckého". Bojoval u Zborova

i Bachmače, podobně jako později na magistrále od Čeljabinska až po Vladivostok. Podplukovník Mézl se do vlasti vrátil až v roce 1920 jako velitel praporu a současně zástupce velitele pluku.

Stal se důstojníkem z povolání. Nejprve působil ve funkci velitele hraničářského praporu 4 a poté převzal pěší pluk 1. Odtud odešel do Bělehradu, kde byl jmenován československým vojenským atašé. Po ukončení válečné školy byl ustanoven velitelem pěší brigády, v roce 1933 pak velitelem horské brigády. Při reorganizaci Československé armády v roce 1935 převzal nejdříve 12. pěší divizi, ale téměř vzápětí byl ustanoven velitelem IV. sboru. Během následujícího roku se opět vrátil na Slovensko; tentokrát ve funkci velitele VI. sboru. Po vídeňské arbitráži zde organizoval evakuaci Košic, která byla nejen přesně připravena, ale na rozdíl od civilní evakuace proběhla poměrně hladce. Aby umožnil záchranu státního (československého) majetku *"vzal jsem i tuto do vojenských rukou, takže se mi podařilo ji zvládnout"*. O situaci, ve které se tehdy nacházel, svědčí nejen hlášení: *"Abych zdůraznil obtíže, na které zde narážím, podotýkám, že jsme narazil na*

sabotáž ve zdejších úřadech, které již začaly předávat Maďarsku, takže jsem byl nucen vzít řízení města po stránce správní i bezpečnostní do svých rukou a dosadit do nejdůležitějších úřadů důstojníka jako komisaře..." Přesto dokázal ještě organizovat pomoc při evakuaci Čechoslováků z Podkarpatské Rusi.

Když mu v Protektorátě Čechy a Morava hrozilo zatčení (manželka byla později odvezena do koncentračního tábora), odešel v lednu 1940 do Francie. Vzhledem k svému dřívějšímu působení byl ještě v dubnu odeslán do Bělehradu jako československý vojenský zmocněnec pro Balkán a Střední východ. Od března 1941 zastával funkci velitele Československé vojenské mise na Blízkém a Středním východě se sídlem v Jeruzalémě. Tehdy si zvolil své krycí jméno a příjmení - Andrej Gak (jedná se o zkratku z ruského slova Gadžurek).

V těchto funkcích významným způsobem ovlivnil vznik čs. vojenské jednotky na Středním východě, která se tam tehdy začala organizovat. Mimo to mu až do začátku roku 1941 svým způsobem podléhala i Východní skupina československé armády za hranicemi, na kterou se přejmenoval Československý legion v Polsku, když byl v září 1939 zajat jednotkami Rudé armády. Historiografie je generálu Mézlvi v tomto směru ještě dlužna objektivní zhodnocení, protože dosud se ve velké míře věnovala jen činnosti vlastní jednotky, respektive jejího velitele - pozdějšího generála Karla Klapálka, obdobně jako v případě generála Píky a Ludvíka Svobody ve vztahu k Československé vojenské jednotce v SSSR.

V kontextu s tím není bez zajímavosti i skutečnost, že na vojenské poradě u prezidenta dr. Edvarda Beneše 30. července 1941 generál Sergej Ingr informoval přítomné: *"Kdyby to byla smíšená brigáda, což bychom po mém soudu u Rusů celkem snadno mohli dosáhnout, myslím, že by přicházel v úvahu generál Gak, který je na Blízkém východě a vlastně nyní svoji povinnost skončil a není tam pro něho upotřebení, odpovídající jeho hodnoti. Kdyby SSSR k přidělení Gaka nedal souhlas, nebo kdyby tam byla organizována jen menší jednotka, pak by přicházel v úvahu plukovník Kratochvíl, případně by to mohl být i podplukovník Svoboda, který je tam."*

Nakonec generál Mézl zůstal ve své funkci až do léta 1943, kdy se československá vojenská jednotka ze Středního východu přesunula do Velké Británie. Byl potom jmenován opět velitelem československé vojenské mise, tentokrát u generála D. Eisenhowera. Ovšem na prvním zasedání Vojenské rady 5. dubna 1945 v Košicích bylo jednomyslně přijato usnesení, *"aby generál Gak byl okamžitě odvolán z funkce zástupce československé armády u nejvyššího velitele spojeneckých vojsk na Západě a dán do penze"*.

V roce 1948 generál Mézl odešel i s rodinou do exilu, nejprve do Velké Británie a po čtyřech letech všichni emigrovali do Spojených států amerických. Závěr svého života tak prožil ve slunné Kalifornii, kde se stal členem řady krajanských spolků, jako odbočky Čs. národní rady americké T. G. Masaryka v Los Angeles, České katolické misie sv. Cyrila a Metoděje, Sokola. Zde také 6. září 1968 v North Hollywoodu zemřel. **Hodnost divizního generála**, kterou mu ministr národní obrany armádní generál Ludvík Svoboda správním rozhodnutím odňal (současně i všechna československá vyznamenání) **mu byla vrácena in memoriam rozkazem ministra obrany č. 0129/1991.**

PhDr. Zdeněk Vališ